

УДК 373.2.064.1:37.015.31

DOI <https://doi.org/10.32782/apv/2021.5.4>

Анжеліка КУРЧАТОВА

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти, Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського, вул. Нікольська, 24, м. Миколаїв, Україна, 54030

ORCID: 0000-0002-1282-837X

Вікторія ПАПУШОЙ

Магістрантка факультету педагогічної та соціальної освіти, Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського, вул. Нікольська, 24, м. Миколаїв, Україна, 54030

ORCID: 0000-0002-2190-6229

Бібліографічний опис статті: Курчатова, А., Папушой, В. (2021). Особливості взаємодії закладу дошкільної освіти й сім'ї з питань морального виховання старших дошкільників. *Acta Paedagogica Volyniensis*, 5, 23–28, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2021.5.4>

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ Й СІМ'Ї З ПИТАНЬ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

У статті порушено проблему морального виховання дошкільників, проаналізовано сучасний стан та перспективи означеної проблеми, розглянуто ефективні шляхи розвитку означеного феномену через взаємодію закладу дошкільної освіти й сім'ї. Автори діляться власним досвідом підготовки майбутніх вихователів до взаємодії з батьками щодо морального виховання старших дошкільників, ефективними формами і методами, що може стати в нагоді освітянам дошкільної сфери.

Дослідження базується на таких методологічних підходах: аксіологічному, середовищному, діяльнісному, що передбачає таку організацію діяльності об'єкта, за якої він усвідомлює себе особистістю, виявляє і розкриває свої можливості, творчі здібності й виступає активним учасником різних видів діяльності в системі: «мета – мотив – засіб – дія – результат»).

В основу морального виховання в розглянутому нами контексті покладено такі фундаментальні дослідження: теоретичні засади виховання (І. Бех, А. Богуш, В. Галузинський, О. Савченко, О. Сухомлинська та ін.); сучасні концепції гуманізації освіти (Г. Балл, В. Білоусова, Є. Бондаревська, С. Гончаренко, М. Євтух, Ю. Мальований та ін.).

Наукова новизна дослідження полягає в удосконаленні методів і форм взаємодії вихователя закладу дошкільної освіти з батьками з урахуванням гуманістичного підходу і методів розвитку критичного мислення. Серед ефективних визначено такі: конфлікт-метод, метод контрастів, метод блиц-гра, ігрове проєктування, ігри інтенсивного навчання, круглий стіл з гострими кутами, тренінги, метод емпатії, гірлянда асоціацій, «fishbone».

Вивчення особливостей взаємодії закладу дошкільної освіти й сім'ї з питань морального виховання старших дошкільників дозволило зробити висновок, що інтеграція сімейного і дошкільного виховання, активізація участі батьків в освітньому процесі, особливо в моральному вихованні старших дошкільників, сприяє гуманізації відносин між дітьми, батьками й вихователями, покращує психологічний клімат і комунікацію.

Ключові слова: моральне виховання, педагогічна взаємодія, гуманізм, етичні норми.

Angelika KURCHATOVA

Candidate of Pedagogic Sciences, Associate Professor at the Department of Pre-school Education, Undergraduate Specialty of Pre-school Education, Mykolaiv V. O. Sukhomlynskyi National University, Nikolska Str., 24, Mykolaiv, Ukraine, 54030

ORCID: 0000-0002-1282-837X

Victoria PAPUSHOY

Master's Student of the Faculty of Pedagogical and Social Education, Mykolaiv V. O. Sukhomlynskyi National University, Nikolska Str., 24, Mykolaiv, Ukraine, 54030

ORCID: 0000-0002-2190-6229

To cite this article: Kurchatova, A., Papushoy, V. (2021). Osoblyvosti vzayemodiyi zakladu doshkilnoyi osvity y sim'yi z pytan moralnoho vykhovannya starshykh doshkilnykiv [Peculiarities of preschool education institution and family interaction on moral education of senior preschoolers]. *Acta Paedagogica Volynienses*, 5, 23–28, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2021.5.4>

PECULIARITIES OF PRESCHOOL EDUCATION INSTITUTION AND FAMILY INTERACTION ON MORAL EDUCATION OF SENIOR PRESCHOOLERS

The article raises the issue of preschoolers moral education, analyzes the current state and prospects of this problem, considers effective ways to develop this phenomenon through the interaction of preschool and family. The authors share their own experience of future educators training to interact with parents on moral education of senior preschoolers, effective forms and methods that can be useful for preschool educators.

The study is based on the such methodological approaches as: axiological; environmental; activity (provides such an organization of the object, in which he realizes himself as a person, reveals the capabilities, creative abilities and is an active participant in various activities in the system: "goal – motive – means – action – result").

The basis of moral education, in the considered context, is the following fundamental research: theoretical principles of education (I. Bekh, A. Bogush, V. Galuzynskiy, O. Savchenko, O. Sukhomlynska, etc.); modern concepts of humanization of education (G. Ball, V. Bilousova, E. Bondarevska, S. Goncharenko, M. Yevtukh, Y. Maliovanyi, etc.).

The scientific novelty of the study is to improve the methods and forms of interaction of the preschool educator with parents, taking into account the humanistic approach and methods of developing critical thinking. Among the effective ones are the following: conflict method, method of contrasts, blitz game method, game design, intensive learning games, round table with sharp corners, trainings, empathy method, garland of associations, "fishbone".

The study of the peculiarities of the preschool and family interaction on the moral education of senior preschoolers concluded that the integration of family and preschool education, increased parental participation in the educational process, especially in the moral education of senior preschoolers, contributes to the humanization of relations between children, parents and educators, improves the psychological climate and communication.

Key words: moral education, pedagogical interaction, humanism, ethical norms.

Актуальність проблеми. Становлення України як демократичної держави, входження її в єдиний європейський простір зумовили прогресивні зміни в розвитку національної системи дошкільної освіти та актуалізували проблему модернізації змісту дошкільної освіти, гуманізації її цілей і принципів, переорієнтації на формування особистості дитини як основний ресурс, що визначає стратегію поступу суспільства, а головним освітнім пріоритетом проголошують морально-духовний розвиток особистості.

Моральні норми засвоюються з дошкільного дитинства, беруть свій початок в атмосфері життя сім'ї, дитячого садка, дошкільця. У старшому дошкільному віці закладається фундамент оптимістичного світобачення, формуються уявлення дитини про свої права та обов'язки. Формування особистості здійснюється в процесі взаємодії з людьми, у спілкуванні та спільній діяльності. Успіх процесу формування особистості дитини залежить від соціальної ситуації розвитку, виховання в сім'ї та закладах освіти, системи взаємин з дітьми і дорослими. Для дитини, особливо у старшому дошкільному віці, дорослий набуває вагомий авторитет і є взірцем для наслідування.

Трансформаційні процеси в освіті зумовили визнання провідної ролі сім'ї у формуванні особистості, що засвідчує Конституція України (1996), Закони України «Про освіту» (2017), «Про дошкільну освіту» (2019), «Про охорону дитинства» (2001), Базовий компонент дошкільної освіти (2021). Тому завданням взаємодії закладу дошкільної освіти і сім'ї є відродження та освоєння морально-етичних, духовних цінностей, оптимізація взаємодії між вихователями закладів дошкільної освіти і батьками дітей, спрямована на досягнення мети дошкільної освіти, оскільки сприяє цілісному розвитку особистості, зміцненню її фізичних, інтелектуальних, творчих можливостей, психологічного здоров'я, безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Педагогічні засади спільної роботи дитячого садка і сім'ї щодо морального виховання дошкільників розглядаються в наукових розвідках Л. Артемової, І. Бежа, М. Боришевського, О. Долинної, А. Залізняка, В. Киричок, В. Котирло, К. Крутій, Н. Лисенко, Т. Маркової, Н. Мойсеюк, Ф. Нанай, Т. Піроженко, Л. Токаревої, В. Федяєвої та ін. Проблемі підготовки майбутніх педагогів до роботи з батьками

присвячено праці корифеїв вітчизняної педагогічної думки: О. Духновича, А. Макаренка, С. Русової, В. Сухомлинського, К. Ушинського. Вагомий внесок до означеної проблеми зробили зарубіжні вчені: А. Адлер, Ш. Амонашвілі, Е. Берн, Х. Джайнотт, В. Караковський, А. Маслоу, К. Роджерс, К. Хорні, В. Шаталов та ін.

До окремих питань взаємодії батьків і закладів дошкільної освіти звернено сучасні наукові дослідження Ю. Аркіна, Г. Борин, Т. Жаровцевої, Л. Загик, В. Іванової, О. Кононко, В. Котирло, Т. Кулікова, С. Ладивір, С. Михальської, В. Нечаєвої, Л. Островської, Е. Панько, І. Рогальської-Яблонської, Т. Поніманської та інших. У працях А. Курчатової, Л. Островської, О. Урбанської досліджено вузькоспецифічні аспекти щодо взаємодії закладу дошкільної освіти із сім'єю.

Метою статті є визначення сутності процесу взаємодії закладу дошкільної освіти й сім'ї з питань морального виховання старших дошкільників, а також обґрунтування форм і методів, спрямованих на удосконалення підготовки майбутніх вихователів до роботи з батьками щодо морального виховання дітей старшого дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблема морального виховання – це частина загальної соціальної проблеми взаємовідносин між людьми, що визначається суспільними відносинами, ідеологією та мораллю людей. В умовах демократичної дійсності – це частина проблеми педагогічного аспекту гуманізму, професійної етики, питань відповідності змісту морального виховання характеру суспільної моралі як важливої об'єктивно існуючої закономірності виховного процесу (Галян, 2009: 56).

Сьогодні завдання морального виховання має велике соціальне значення, оскільки на сучасному етапі певним чином у суспільстві відбулася девальвація моральних якостей. Зміни в суспільстві зумовлюють зміни й у системі цінностей. Дестабілізація суспільства і суперечливість життєвих ціннісних пріоритетів особливо яскраво відбивається на формуванні нинішнього покоління. Цілком слушною нам видається думка Н. Лисенко, яка зазначає, що теперішні біди багато в чому спричинені дефіцитом культури й моральності, доброти, любові й милосердя в людських взаєминах. Тому майбутнє суспільства багато в чому залежить саме

від того, з якими моральними ідеалами ввійдуть у життя наші діти сьогодні (Лисенко, 2010: 10–11).

Основою морального виховання є мораль. Під мораллю розуміють історично сформовані норми і правила поведінки людини, що визначають її ставлення до суспільства, праці, людей (Галян, 2009: 61). Академік І. Бех дає таке визнання моральності – це внутрішня мораль, мораль не показна, не для інших – для себе (Бех, 2007: 5). Загалом, моральність – це компонент духовності, змістом якого виступають етичні цінності, що становлять основу свідомості. В основі моральності лежить безумовний і позаісторичний релігійний початок (Лисенко, 2010: 13).

У контексті нашого дослідження під моральним вихованням розуміємо спеціально організовану міжособистісну взаємодію педагога з вихованцями на основі норм і принципів гуманізму, що має на меті формування моральної вихованості, яка передбачає систему моральних знань, умінь, навичок, переконань, поглядів, норм. У свою чергу моральна вихованість – це система стійких морально-ціннісних мотивів, що виявляються у взаєминах дитини з ровесниками й дорослими, її поведінці загалом, яка ґрунтується на дотриманні моральних еталонів і норм. Метою морального виховання є формування моральної вихованості, яка передбачає систему моральних знань, умінь, навичок, переконань, установок, поглядів, норм. Моральне виховання передбачає становлення в дитини системи домінуючих мотивів, які відповідають моральним нормам і визначають її стосунки з іншими людьми (Лисенко, 2010: 53).

Базовий компонент дошкільної освіти визнає, що система дошкільної освіти має забезпечувати не тільки формування елементарного дитячого світогляду особистості, реалістичного образу-Я, здатності орієнтуватися в життєвих ситуаціях, виявляти активність, самостійність, здатності відстоювати власну гідність, але й сприяти розвитку в дошкільника цілісної наукової картини світу; має забезпечувати виховання моральності, здатності дошкільника орієнтуватися на совість як внутрішню етичну інстанцію, бути безкорисливим, надавати підтримку і допомогу тим, хто цього потребує (Піроженко, 2021).

Згідно з поглядами сучасних вітчизняних дитячих психологів (Т. Дуткевич, Ю. Приходько, О. Савицької, В. Савчина), дитина старшого дошкільного віку починає усвідомлювати, що поводитися морально необхідно «власне для себе», бо це приносить їй задоволення і водночас – радість і добро іншим. У старшому дошкільному віці відбувається перехід від зовні зумовленої моральності до свідомої. Етична норма стає регулятором взаємовідносин між людьми, усвідомлюється як умова колективної діяльності. Зовнішній контроль з боку дорослого знижується. Поведінка дитини стає етичною навіть за відсутності контролю дорослого і у випадку, якщо дитина впевнена в безкарності свого вчинку і не бачить користі для себе. Етична норма стає мотивом поведінки. Зв'язок між етичною свідомістю і етичною поведінкою – мета і найголовніший показник морального розвитку старшого дошкільника (Бех, 2007: 7). Таким чином, розвиток моральних суджень і оцінок необхідний, але недостатній для морального розвитку. Головне – створити умови, коли норма моралі почне регулювати реальну поведінку дитини, тобто встановити зв'язок між моральною свідомістю й моральною поведінкою (Бех, 2007: 6).

Принагідно зазначимо, що сформовані в дошкільному віці основи моральної спрямованості особистості дитини значною мірою визначають її подальше життя, а виправити допущені батьками, вихователями помилки в моральному вихованні дітей складно або неможливо. Зокрема, у статті 11 Закону України «Про освіту» (2017) зазначено, що відповідальність за здобуття дітьми дошкільної освіти несуть батьки. Також батьки самостійно вибирають способи і форми, якими забезпечують реалізацію права дітей на дошкільну освіту. Органи місцевого самоврядування створюють умови для здобуття дошкільної освіти різними способами, зокрема й на основі реалізації освітніх програм неформальної освіти для батьків (Про освіту: Закон України, 2017).

За переконанням А. Залізняк, у своїй виховній діяльності заклад дошкільної освіти має спиратися на сім'ю, сприяти підвищенню її педагогічної культури, активно впливати на взаємини між її членами. Забезпечити високий рівень реалізації потенціалу сім'ї щодо морального виховання старшого дошкільника

здатна тільки нова генерація педагогічних кадрів. Це зараз, як ніколи, на часі у прагматичному ХХІ столітті, коли нещадно руйнуються моральні цінності та ідеали (Залізняк, 2006: 7). Таким чином, і батьки, і вихователі є учасниками однієї справи – виховання та навчання дитини. Тому вкрай важливою є їхня тісна співпраця, що базується на взаємодопомозі та взаєморозумінні.

Педагогічна взаємодія вихователів та батьків – процес погоджених впливів, гармонійних стосунків, що підпорядковані спільній меті, яка реалізується в спілкуванні «на рівних» та в спільній педагогічній діяльності щодо морального виховання старшого дошкільника (Залізняк, 2006: 61).

Форми батьківської просвіти розрізняються за: місцем проведення (у сім'ї, на нейтральній території, в закладі, на вулиці); характером спілкування (безпосереднім та опосередкованим, усним, письмовим, за допомогою технічних засобів зв'язку, з поєднанням видів спілкування); участю членів сімей (вся сім'я, обидва батьки, мати чи батько з дитиною, матері, батьки); кількістю сімей (індивідуальні, групові, масові або колективні); тривалістю (разові, короткочасні, постійно діючі, пульсуючі); змістом (формування знань та умінь; батьківських якостей і рис; правильного ставлення до дитини); метою (обслуговуючі, реабілітаційні, профілактичні, супроводжуючі); впливом на сім'ю (ознайомлюючі, спонукальні, перетворювальні) (Залізняк, 2006: 115).

Форми співробітництва педагогів з батьками можуть бути як колективними (батьківські збори, конференції, засідання «круглого столу», вечори запитань і відповідей, дні відкритих дверей, семінари-практикуми, спільні свята, спортивні змагання тощо), так й індивідуальними (вступне анкетування, консультації, відвідування педагогами своїх вихованців удома, телефонний зв'язок, бесіди тощо), груповими (клуби взаємодопомоги, гуртки за інтересами, вечори запитань та відповідей, зустрічі з цікавими людьми), наочно-письмовими (батьківські куточки, тематичні стенди, планшети, папки-пересувки, інформаційні листки, анкетування, скринька пропозицій, неформальні листи) та наочно-інформаційними (магнітофонні записи бесід із дошкільниками, відеофрагменти організації практико-орієнтованої

діяльності, реклама книг, публікацій у періодиці, в системі Інтернет з проблем морального виховання дошкільників).

Інноваційними формами роботи ЗДО з батьками можна вважати групові семінари, практикуми-тренінги, які «передбачають як теоретичне ознайомлення з проблемами виховання, так і практичне розв'язання конкретних педагогічних задач (наприклад, програвання ситуацій, моральних дилем самими батьками)», ділові ігри (Машовець, 2000).

Важливого змісту в контексті нашого дослідження набуває підготовка майбутніх педагогів до здійснення морального виховання старших дошкільників, що вимагає від вищої школи виховання студентської молоді на засадах демократизму та гуманізму як високоморальної особистості майбутнього фахівця. Отже, ефективність виховання залежить від високої якості навчання і виховання майбутніх педагогів, адже вихователям доведеться самотійно розв'язувати завдання щодо підвищення морального виховання, духовного розвитку та збагачення особистого світогляду (Методичні рекомендації, 2017).

Вдалими, на наш погляд, вважаємо нетрадиційні форми взаємодії вихователя з батьками, які практикує доцент А. Курчатова зі студентами спеціальності 012 «Дошкільна освіта» на практичних заняттях з дисципліни «Теорія та методика співпраці закладів дошкільної освіти з родинами», мотивуючи майбутніх фахівців на те, щоб у батьків виник інтерес до процесу виховання, потреба добитися успіху, впевненість у своїх силах. Серед них: дискусійна гоїдалка; онлайн-спілкування з батьками через інтернет-сайт; батьківсько-педагогічний хокей (шаховий поєдинок); створення електронної книги-порадника для батьків з морального виховання дітей; відеоперегляди ситуацій моральної поведінки дітей один з одним з обговоренням; створення літопису подій (Курчатова, 2018: 138).

Підготовка студентів, майбутніх вихователів до взаємодії з батьками дошкільників передбачає різні види самотійної роботи, які визначаються змістом навчальної дисципліни, ступенем підготовленості студентів і вимогами до рівня їхньої самотійності. Важливу роль в освітньому процесі закладу вищої освіти мають різні прийоми активізації самотійної роботи студентів. Розглянемо деякі з них:

1. Переконлива демонстрація необхідності опанування запропонованим матеріалом є необхідною для майбутньої професії.

2. Проблемне викладання матеріалу, що відтворює типові способи реальних міркувань студента. На основі проблемних запитань студенти міркують, дискутують, роблять висновки.

3. Застосування дидактичного принципу зв'язку теорії і практики.

4. Застосування методів інтерактивного навчання.

5. Інтеграція дисциплін.

6. Індивідуалізація домашніх завдань.

7. Внесення ускладнень у типові завдання або пропонування «некоректних» завдань (Курчатова, 2015: 99–101).

Серед інноваційних методів у взаємодії закладу дошкільної освіти і сім'ї з питань морального виховання старших дошкільників оптимальними вважаємо такі: аналіз конкретних ситуацій, конфлікт-метод, метод контрастів, метод бліц-гра, ігрове проектування, ігри інтенсивного навчання, круглий стіл з гострими кутами, психолого-педагогічні тренінги, метод емпатії, гірлянда асоціацій, «fishbone» тощо. Формуванню моральної свідомості батьків також сприяють бесіди на морально-етичні теми, поезія, музика, фільм-аналіз, інсценізація, психокорекційні та арт-терапевтичні вправи, дискусії.

Саме завдяки таким методам, за нашим переконанням, відбуватиметься розвиток критичного й аналітичного мислення батьків, удосконалюватиметься вміння переконливо висловлювати думку, дискутувати, формуватиметься асертивне та саногенне мислення, навички емпатії. Таким чином, важливим аспектом прогнозованого результату освітнього процесу в закладі дошкільної освіти, відповідно до результатів дослідження педагогічної практики, є моральні якості особистості вихованця, його духовні цінності, загальна культура. Таке розуміння провідної мети власної діяльності педагогами дитячих садочків зумовлює позитивний досвід.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, сучасність вимагає інтеграції сімейного і суспільного дошкільного виховання, активізації участі батьків в освітньому процесі, особливо в моральному вихованні старших дошкільників, оскільки сім'я та заклад дошкільної освіти слугують дітям першим соціальним орієнтиром, еталоном люд-

ських взаємин. Важливим аспектом прогнозованого результату освітнього процесу в закладі дошкільної освіти, відповідно до результатів дослідження педагогічної практики, є моральні

якості особистості вихованця, його духовні цінності, загальна культура. Таке розуміння провідної мети власної діяльності педагогами дитячих садочків зумовлює позитивний досвід.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Базовий компонент дошкільної освіти / під ред. наук. керівн. Т.О. Піроженко. Київ, 2021, 37 с.
2. Бех І. Ціннісні наголоси у сучасному вихованні. *Світ виховання*. 2007. № 5. С. 4–8.
3. Галян О.І. Розвиток моральної свідомості та самосвідомості на етапі дошкільного дитинства : монографія / за ред. М.В. Савчина, І.М. Галяна. Дрогобич, 2009. 240 с.
4. Залізник А.М. Підготовка студентів до роботи з батьками з морального виховання дітей старшого дошкільного віку : навч.-метод. посіб. Київ : Міленіум, 2006. 92 с.
5. Курчатова А.В. Активізація самостійної роботи студентів вишів у процесі професійної підготовки до виховання дітей старшого дошкільного віку. *Сучасна освіта: філософія, інновації, досвід*. Лодзь, 2015. № 1. С. 98–102.
6. Курчатова А.В. Підготовка майбутніх вихователів до взаємодії з сім'єю з морального виховання дітей дошкільного віку (інноваційні форми роботи). *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. Педагогічні науки* : збірник наукових праць / за ред. проф. Т. Степанової. Миколаїв : МНУ імені В.О. Сухомлинського, 2018. № 1 (60). С. 136–141.
7. Лисенко Н.В., Кирста Н.Р. Педагогіка українського дошкільця: у 3-х частинах : навч. посіб. Київ : Слово, 2010. Ч. 2. 263 с.
8. Машовець М.А. Підготовка студентів до співпраці з батьками дітей дошкільного віку : навч.-метод. посіб. Київ : НПУ ім. М. Драгоманова. 2000. 128 с.
9. Методичні рекомендації щодо організації взаємодії закладів дошкільної освіти з батьками вихованців : лист МОН України від 11.10.2017 р. № 1/9-546. URL: <https://drive.google.com/file/d/0Bxpu4GDxDpc7YWVvcWUtVWJpdEk/view>
10. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

REFERENCES:

1. Pirozhenko. T.O. (Eds.). (2021). *Vazovyj komponent doshkilnoi osvity [The basic component of preschool education]*. Kyiv (in Ukrainian).
2. Beh I. (2007). *Cinnisni nagolosy u suchasnomu vyhovanni [Value emphases in modern education]*. *Svit vyhovannya – The world of education, 5, 4-8* (in Ukrainian).
3. Halian O. I., Savchyna M. V. (Eds.). (2009). *Rozvytok moralnoi svidomosti ta samosvidomosti na etapi doshkilnoho dytynstva [Development of moral consciousness and self-awareness at the stage of preschool childhood]*. Drohobych (in Ukrainian).
4. Zalizniak A. M. (2006). *Pidhotovka studentiv do roboty z batkamy z moralnoho vykhovannia ditei starshoho doshkilnoho viku [Preparing students to work with parents on the moral education of older preschool children]* Kyiv: Milenium (in Ukrainian).
5. Kurchatova A.V. (2015). *Aktyvizatsiia samostiinoi roboty studentiv vyshiv u protsesi profesiinoi pidhotovky do vykhovannia ditei starshoho doshkilnoho viku [Activation of independent work of university students in the process of professional preparation for the upbringing of older preschool children]* *Suchasna osvita: filozofia, innovatsii, dosvid – Modern education: philosophy, innovation, experience, 1, 98-102* (in Ukrainian).
6. Kurchatova A.V.(2018). *Pidhotovka maibutnikh vykhovateliv do vzaiemodii z simieiu z moralnoho vykhovannia ditei doshkilnoho viku (innovatsiini formy roboty) [Підготовка майбутніх вихователів до взаємодії з сім'єю з морального виховання дітей дошкільного віку (інноваційні форми роботи)]* *Naukovyi visnyk Mykolaivskoho nationalnoho universytetu imeni V.O. Sukhomlinskoho. Pedagogical sciences – Scientific Bulletin of Mykolayiv National University named after V.O. Sukhomlinsky. Pedagogical sciences*, Tetiany Stepanovoi (Ed.), 1(60), (pp. 136-141). Mykolaiv : MNU imeni V.O. Sukhomlinskoho (in Ukrainian).
7. Lysenko N. V. (2010). *Pedahohika ukraïnskoho doshkillia [Pedagogy of Ukrainian preschool]*. (Vols. 1-3); Vol. 2. Kyiv: Slovo (in Ukrainian).
8. Mashovets M.A. (2000). *Pidhotovka studentiv do spivpratsi z batkamy ditei doshkilnoho viku [Preparing students for cooperation with parents of preschool children]*. Kyiv : NPU im. M. Drahomanova (in Ukrainian).
9. *Metodychni rekomendatsii shchodo orhanizatsii vzaiemodii zakladiv doshkilnoi osvity z batkamy vykhovantsiv : lyst MON Ukrainy vid 11.10.2017 № 1/9-546 [Methodical recommendations on the organization of interaction of preschool education institutions with parents of pupils: letter of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated 11.10.2017 № 1/9-546]*. URL : <https://drive.google.com/file/d/0Bxpu4GDxDpc7YWVvcWUtVWJpdEk/view> (in Ukrainian).
10. *Pro osvitu : Zakon Ukrainy vid 05.09.2017 № 2145-VIII [On education: Law of Ukraine of 05.09.2017 № 2145-VIII.]* URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (in Ukrainian).